

Nr. 15.

1927. a.

Käesolevas numbris ilmuvad
toimetuse kolleegiumi liikme

raudteelase J. Rukki

üldmuljed ja isiklikud tähele-
panekud Nõukogude Vene
(SSSR) 10 a. juubelipidustus-
test ja raudteelaste olukorra
∴ kohta. ∴

Sihiliku laimu tagasitõrjumiseks.

Vana-uus kutsetegelane polemiseerib „Sides“ Nr. 13 vana kutsetegelasega viimase sulest ilmunud postiteenijate kongressi muljete puhul, kus tarvitab minu suhtes haavavaid ütelsusi, tuues esile asjaolusid, millel laimujutu maik juures. Nende asjaolude valgustamiseks palun lahkesti „Side“ veergudel alljärgneva õienäidise avaldamiseks ruumi lubada.

Vana-uus kutsetegelane heidab mulle ette, et mina, olles keskjuhatuses, ei võinud seal arutusele Tartu-meeste intriigid lugu, vaid öelnud: „meil on kõik kõige paremas korras“. Mina ja minu mõtteosalisel ei pea kunagi kutseühisuse keskjuhatus sarnaseks kohaks, kus isiklike intriige peaks arutatama. Oise ümberpöörduvalt, tuleb sellevastu võidelda, et intriigid ei saaks kantud kutseorganisatsioonidesse, vaid kategooriliselt kõrvale heidetud kui alaväärtuslikud võitlusvahendid, mis hävitavad üksmeele ja õonestavad organisatsiooni alused.

Vana-uus kutsetegelane paneb mulle pahaks minu demokraatlikkust, millega olen võitnud montööride sõpruse ja postiljonide poolehoidu.

Mina pean kutseorganisatsioonis üheväärilisteks kõiki liikmeid, kelle poolehoidu, sõprust ja huvisid ei tohi ignoreerida. Kui vana-uus kutsetegelane arvab, et montöörid ja postiljonid ei vääri tähelepanu ja kaitset, vaid seda väärivad ainult kõrgemad ametnikud, siis on temal demokraatismist ja kutsetegelase ülesannetest üsna vildak arusaamine.

Vana-uus kutsetegelane peab kõlbliselt madalal neid isikuid, kellele keskjuhatus poolt sõidukulud välja makseti ja arvab, et mina siin omale „puhast“ tegin.

Sõitude eest Tallinnasse Keskjuhatus, komisjonide, ja saadikutekogu koosolekutele ning kongressidel (Liidu ja posli t. kongressid) makseti minule

sõidukulud üldistel alustel, nagu kõigile teistelegi, keskjuhatus igakordse otsuse põhjal välja. Kõik reiskulude aruanded on revisjonikomisjoni poolt õigeks, tunnustatud ja kinnitatud. Reisid olid organisatsiooni asjus sagedased, mida vana-uus kutsetegelane, kes praegu keskjuhatuses vanu kuludetokumente revideerib, ise näha võib, kuhu hulka kuulub ka üks suuremate kuludega seotud väljamaa reis naaberriigi postiteenijate kongressile. Kas aga reiskulude summa tegevusaasta eest tõusis 32.000 margani, siis leiame siin ehk selgitust kongressi protokollist, kus terve keskjuhatus tegevusaasta kulude-summa (kulude-aruanne) on fikseeritud mk. 38.000 ja kuhu hulka on võetud: kongressi-kulud, organiseerimise-, ehitus- ja mitmesugused kulud. Aga ma küsin vanalt-uuelt kutsetegelaselt, palju tema omale „puhast“ tegi, kui ta mõõdnud aasial keskjuhatus ülesandel Narva-Jõesuus suvilaid vaatamas käis, mille eest temale sõidurahad välja makseti samasugusel alusel ja määral, nagu minulegi ja palju ta omale „puhast“ nüüd teeb sõitude pealt Narva, Narva-Jõesu ja mujale? Kas ta ei ole nüüd kõlbliselt madal isik, et kulu-tokumendite järele sõidurahad vastu võtab?! Kuid mina ei pane seda temale mitte pahaks, teades, et ühiskonna teenistuses olev palgata isik ei või omefegi kulutatud energiale ja nähtud vaevale veel lisaks ainelist kulu kanda, mis on seotud väljasõitudega organisatsiooni asjus.

Vana-uus kutsetegelane kurjustab priisõitude pärast.

Priisõitused tol ajal keskjuhatus liigetele ette nähtud ei olnud. Mil viisil mina Tallinnasse koosolekutele sõitsin, kas lennukil või raudteel ehk muul moel, ei ole vana-uu kutsetegelase ega kellegi asi!

H. Imelik,
endine keskjuhatus ja
saadikutekogu liige.

Michelson, aga mitte see . . .

Raudteelaste ringkonnas teeb viimasel ajal keegi Grimpel-erakondlane kõvat kihutusööd uue raudteelaste organisatsiooni heaks, milline, nagu teada, on asutatud selleks, et praegusesse Keskühingusse talva taguda (vaata „Side“ nr. 14) ja raudteelaste seas „tõõrahva ühist väerinda“ luua. Muidugi mõista, Grimpelimeeste mõttekohast. Mõnel kihutuskooolekul on avalikult seletatud, et ka mina kuuluvat sellesse uude ühingusse. Eksiarvamiste ärahoidmiseks loen tarvilikuks teatada, et minul selle uue ühingu mingit tegemist ei ole ja et ma isiklikult sarnase paralleelorganisatsiooni loomise raudteelaskonnale kahjulikuks pean. Kui vaadelda selle ühingu eesotsas seisvaid ikuid, siis tuleb eeldada, et uuel ühingul ometigi mingit tulevikku ei saa olema: raudteelasperes need seestvedajad omale poolehoidu ei võida ja liikmemaksud, mis ühelt või teiselt üksikult kaasteenijalt saadakse, lähevad lihtsalt väikeseks taskurahaks nende

juhatusmeestele enestele. Samuti teatan, et mina hiljutisest Venemaale sõidust osa ei võtnud, vaid see, minumeline mees, keegi teine Michelson oli, keda Venemaale oli läkitanud mainitud raudteelaste uus ühing. Ses uues ühingus olevat 114 liiget, aga mitte 400, nagu mõõdnud kuu „Side“ numbris teatatud,

Alfred Michelson,
ajakirja „Side“ vastutav
toimetaja

Tarvitage
ainult Taani
pliiatseid
„VIKING“

SIDE

Riigi- ja Omavalitsusteenijate Keskliidu häälekandja.

Toimetuse kolleegium: **A. Lepp** (kolleeg. esimees), **J. Rukki** (kolleeg. sekretär), **A. Michelson** (vasi. toimetaja).

Tellimise hinnad: Aastas postiga . . . Mk 200.— Poolaastas " 100.— Üksiknumber 15 mk.	Ilmub 1-2 kord kuus Tellimisi võetakse vastu igas raudteejaamas, raudtee laodes, Riigi- ja Omavalitsusteenijate Keskliidu kuuluvate organisatsioonide ja nende osakondade juhatuste juures, kõigis postkontorites ja lehe tellimiskohil. Toimetus ja talitus: Tallinna, Tehnika t. 16-c. Telefon: Balti keskjaam 221.	Kuulutuste hinnad kuus: Terve lehekülge Mk. 3000.— Pool lehekülge " 1500.— Veerand " " 750.— Kaheksandik " " 400.— Tekstis 50 prots. kallim.
---	---	---

Nr. 15

November 1927 a.

IV. aastakäik.

Kas riigiteenijate organiseeritud ühine pere lagunemas?

Mitte asjata ei ole antud organiseerimise küsimusele püsiv koht peaagu iga kongressi ja konverentsi päevakorras, mitte asjata ei raisata aega ja energiat selle küsimuse sõelumiseks ja lahendamiseks. Kutsetegelased on veendunud, et seni kui ei ole organiseerimine täielikult läbi viidud, ega organiseerimise alused ja juhtmõtted selged ning õiged, ei või palju juttu olla riigiteenijate kutseorganisatsioonide tõsisest tööst ja selle tulemustest.

Kuigi kõiki riigiteenijaid pole senini suudetud veel kutseorganisatsioonidesse koondata, vaid ainult umbes 65%, on siiski organiseerimise alal tähtsaid ja tunduvald tagajärgi saavutatud.

Meil on suuremad ametkonnad kõik kutsete järgi ülemaaliselt organiseeritud, nagu raudtee, post, metsateenijaskond, õpetajaskond, tolliteenijad, osalt kohtuteenijad, aktsiisiteenijad ja teised. Meil tegutseb juba mitmet aastat aktiivne keskkoonduus, — riigi ja omavalitsusteenijate keskliit, kuhu kuuluvad kõik eelnimetatud organisatsioonid. Tänu sellele suurele ja raskele organiseerimistöele, mis korda on saadetud vaevalt 4-5 aasta jooksul, on rohkearvuline riigiteenijate pere, kui ühine organiseeritud kogu, enesele suutnud tunnustamist saada. Temaga juba arvestatakse, nagu nägime riigiteenijate palgavõitlusest, kus vabariigi valitsus ja parlament organisatsioonide vastu ükskõikseks ei jäänud. Isestadvast ja uhkusega oleme võinud välisriikide riigiteenijate organisatsioonidega vahekorda astuda, tundes endid väärilise liikmena ka üleilmlikes organiseeritud riigiteenijate peres. See kõik on suur saavutus, mida peame alles hoidma, arendama, hellitama ja kõrgelt hin-

dama. Kas saadakse aga sellest viimasel ajal igalpool aru?

Paraku — ei.

Viimasel Keskliidu saadikutekogu koosolekul, mille kirjelduse lugejad leiavad tänases numbris, selgusid asjaolud, mis mõtlema panevad. Keskliidu juhatus, kelle energiat ja vilumusi saadikutekogu seni ikka on hinnanud, oli sunnitud oma volitused enda algatusel, enne tähtaega, maha panema, et luua võimalusi organisatsioonide omavaheliste intriigide ja konfliktide lahendamiseks, mis kohtadel tekkinud ja sealt keskliitu üle kantud. Juhatus oli sunnitud ametist lahkuma, konstateerides, et niimoodi tööd teha ei saa. Kas tegi saadikutekogu, riigiteenijate parlament, sellest asja tõsidusele vastavad järeldused? Püüdis juurelda ja selgitada neid põhjuseid, mis ähvardavad tuua lagunemist riigiteenijate organiseeritud perre? Kahjuks — ei.

Lapiti kuidagi, suure jõupingutusega, kokku ainult uus juhatus ja mindi rahulikult laiali, ilma et päevakorras olevaid põnevamaid küsimusi oleks harutatudki. See paneb, kordame veel kord, üsna tõsiselt mõllema. Õpetajad on oma saadikud keskliidust ära kutsunud; stabiilne seisukord postiteenijate peres on kõikuma löönud omavaheliste tülide tõttu; raudteelased, keda endine juhatus suure vaevaga läinud aastal Keskliitu sisse tõi, on nüüd Keskliidu tegevusest tagasi tõmbumas; nõnda nimetatud „riigi- ja omavalitsusteenijate ülemaaline ühing“ on likvideeritud, ja kohalikud iseseisvad ühingu, mis praegu selle ülemaalse ühingu endiste osakondade aset täidavad, Keskliidust välja jäänud.

Mis jääb peale selle järele senisest Kesk-

liidust, kui kõikide riigiteenijate esindusest?

Omavalitsusteenijatest meie meelega ei räägi, sest et nad seni ainult nime järele Keskliidus esitatud olid, ja kui nad 26—27 nov. s/a Tartus on otsustanud oma ridade organiseerimisele asuda ja selleks iseseisev juhtiv keskkohit luua, siis tuleb seda ainult tervitada.

Kõik ülaltoodud paneb meid arvama, et kui riigiteenijad ka edaspidi veel tahavad ühise perena midagi positiivset kätte saada, siis tuleb konfliktide, tülide ja isikliste

omavaheliste hõorumiste eest organisatsioonides piinlikult hoiduda; tuleb hinnata üksikuid kutsetegelasi, kes ennast on suutnud juba näidata ja kel riigiteenijate peres poolehoidu; tuleb oma valitud üleriiklist esitust — Keskliidu juhatust — tarbekorral otsekoheselt ja tõsiselt toetada.

Kui meie seda ei suuda ega taha teha, või oma üldise asja vastu üksikõikseks kõrvalvaatajaks jääme, ähvardab riigiteenijate organisatsioon paratamatult lagunemine ja senisest ühistöö saavutustest jääb järele vaid kurb mälestus.

Palgavõitluse kroonika.

Riigiteenijate uus arstiabi korraldus. Riigiteenistuse seadus, mis 1. aprillist s. a. maksuma hakkas, nõuab (§ 23), et riigiteenijatele ja nende perekondadele peab kindlustatama arstiabi eriseaduse alusel. Valitsuse poolt käesoleva aasta algul väljatöötatud eriseadus, milles ette nähtud oli riigiteenijate osaline juuremaks arstimiskuludele, lükati teatavasti 5 aprillil s/a. riigikogu poolt tagasi. Siis nõudis valitsus riigikogult erivolitusi, tahtes oma äranägemisel korraldada riigiteenijatele arstiabi andmist 1927/28 eelarve aasta jooksul. Neid volitusi riigikogu ei annud ja praegu saavad riigiteenijad arstiabi teatavasti endiselt 1920. a. ajutiste määruste põhjal tasuta. Suve jooksul töötas välja tööhoolekandeministeerium riigiteenijate ja -töölise uue haiguskindlustuse korra, mis arstiabiandmise haigekassa alusele tahab seada.

Riigiteenijate uue haiguskindlustuse alla kuuluksid kõik riigiteenijad — umbes 17.000 riigiteenijat ja 4500 riigitöölisi — välja arvatud ainult kaitseväelased ja piirivalve, keda endiselt täitsa maksuta kavatsetakse arstida. Haigekassa ülalpidamiseks maksaksid teenijad 1 kuni 1½ protsendini oma palgast ja riik 2½ protsenti. Eelarve järele tuleks riigiteenijate haiguskindlustus uue seaduse alusel riigile 20—30 milj. marka odavam, kui praeguse korralduse juures. Viimase summa — kuni 30 milj. marka, ehk teiste sõnadega umbes ühe kolmandiku haigekassa üldkuludest — peaksid riigiteenijad oma kanda võtma. Arvestades sellega, et riigiteenistuse seaduse § 23 järele kõigile riigiteenijatele ja nende perekondadele riigi poolt kindlustatatakse arstiabi, ja et kauget suurem osa riigiteenijatest alla elatamisminimumi palga saab, nõuavad riigiteeni-

jate organisatsioonid, et arstiabi endiselt kõigile tasuta tuleb anda. Ka organiseeritud arstikond tegi valitsusele teatavaks erilise märgukirjaga oma eitava seisukoha uue seaduseelnõu kohta. Arstide arvates on haigekassade süsteem riikline pahe.

Viimastel nädalatel on tööhoolekandeministeerium riigiteenijate keskliiduga läbirääkimisi pidanud võimalikkude kompromisside leidmiseks. Riigiteenijaskond tunnustab arstimiskulude tõusu piiramise vajadust, kuid ei saa kuidagi õigeks pidada, et riik riigiteenijate tervise arvel kavatseb mitmekümne-miljonilist kokkuhoidu saavutada. Minister dr. Masing on keskliidu esindajale teatanud, et temal kavatsus on toetada valitsuses riigi juuremaksu tõstmist kuni kolme protsendini (seaduseelnõu lubab 2½%)

Minister loodab, et riigiteenijad selle summa ratsionaalse majapidamise juures kõik kassa kulud katta suudavad. Riigiteenijaskond ei jaga ministri arvamist. Vaevalt on loota, et kassa väljaminekuid suudetakse katta vähem kui 4% -lisest riigijuuremaksust.

Kuuldavasti on viimasel ajal ka mõned valitsuse liikmed uue seaduseelnõu kohta arvustavale seisukohale asunud ja selle tõttu on loota, kui haigekassa süsteemi pooldajad valitsuses enamust ei saa, et uuesti kaalumisele võetakse valitsuse poolt kehtel riigikogule esitatud seaduseelnõu, mis üldjoontes praegust arstiabi korraldust tunnustab.

Praegu on vaieldav haiguskindlustuse seaduseelnõu valitsuses ja ootab käiku, mis loomulikult järgneda võib ainult peale valitsuse kriisi lahendamist.

Riigi- ja omavalitsusteenijate pensioni seaduse muutmise seaduse eelnõu. Teatavasti töötas umbes paar kuud r. ja o. teenijate pensioni seaduse

täiendamise ja muutmise kallal ministeeriumidevaheline erikomisjon, millest osa võttis ka keskliidu esindaja. Tähtsamad pensioni-seaduse sisulised parandused, mis keskliidu esindaja erikomisjonis kaitses, olid järgmised:

1. Tuleks ära muuta pensioni saamiseks nõuetav vanaduse ülemmäär — 60 aastat. Igatahes ei tohiks see ülemmäär kuidagi üle 55 a. olla.

2. Raudtee veduri- ja rongiteenijate personali pensioni väljaarvamisel peaks tingimata palgamäära hulka arvatama ka neile maksetavad kilomeetrirahad, sest selle tasu mõiste on täiesti identne mõistega „alaline lisatasu“, millest räägib pensioniseaduse § 3 ja mis pensioni väljaarvamisel palga all mõistetakse.

3. Eesti kodanikkudel, kes vabariigis niisuguses teenistuses olnud, mis pensioniseaduse järgi pensioni õiguse annab, peaks arvesse võtma ka teenistuse aega metsateenijana enne metsade riigistamist, kuigi see teenistus õigust ei annud pensioni saamiseks pensioniseaduse § 17 nimetatud kas-sadest. Pensioniseaduse § 19 alt on välja jäetud endiste erametsade teenijad, kuna, näiteks, eraraudteede teenijad ja erakoolide õpetajad sisse on võetud.

Erikomisjon neid sisulisi teenijaskonna poolt ülesseatud muudatusi läbi arutades, asus vanaduse ülemmäära ja endiste metsateenijate pensioni õiguse asjus eitavale seisukohale. Jaatavalt otsustati tingimusi ainult raudteelaste kilomeetrirahade küsimus. Nimelt võeti vastu järgmine otsus: „Raudteelaste veduri- ja rongiteenijate kilomeetrirahade pensioni väljaarvamise juures arvesse võtmise asjus asub erikomisjon seisukohale, et neid võib arvesse võtta ainult sel puhul, kui preemia ja lisatasu seaduses, mis avaldatud R. T. Nr. 109/110—1925 a., need kilomeetrirahad saaks kindlaks määratud palgana ja maksuma pandud nende kohta kindel ülemmäär“.

Uus pensioniseaduse muutmise seadus on praegu valitsuses läbivaatamisel ja ootab riigikogule esitamist.

Riigiteenijate keskliit on otsustanud omi parandusi, kui valitsus nendega ei arvesta, kaitssta ka viimases instantsis — riigikogu sotsiaalkomisjonis.

Teenistusvanustasu ja kõrgendatud perekonnaabiraha.

Valitsus pooldab lubatud lisatasude maksmapaneku vajadust, kuid konkreetsemalt võib maksmapaneku võimalustest ja

tähtajast rääkida peale 1928/29 a. eelarve tasakaalustamist rahaministeeriumis, mis hiljemalt detsembri algul pidi lõppema. Maksma võiksid need lisatasud hakata paremal juhtumisel 1. aprillist 1928 a. Lisakulusid nõuaks perekonna- (laste-) abiraha kõrgendamine riigilt aasta jooksul (lapsi on umbes 17.000):

a) Kui senise 400-600-800 mk. asemel maksta praegustele saajatele Mk. 800 iga lapse pealt — Mk. 40 milj.

b) Kui senise 400-600-800 mk. asemel maksta praegustele saajatele Mk 1000 — Mk. 70 milj.

c) Kui senise 400-600-800 mk. asemel maksta kõigile riigiteenijaile Mk. 1000 — Mk. 80 milj.

Teenistusvanustasu sisseseadmine nõuaks riigilt kulu aastas umbes 120 milj. marka. Vanustasu korralduse põhimõtted on järgmised:

a) Kohtunikkudele: iga 3 a. eest Mk. 3000, üldse 2 korda (6 a. eest Mk. 6000).

b) Õpetajatele: iga 3 a. eest kõrgendus 1 palgaastme võrra, üldse 4 korda (12 a. eest 4 palgaastet)

c) Üldriigiteenijatele: iga 3 a. eest 5—3% üldse 5 korda (alampalgaaste saaks 15 a. eest 25%, kõrgem aste sama aja eest 15%)

Ainult eestiaegne (1918 a. peale) pensioniõigusline teenistusaeg võetakse arvesse teenistusvanustasu määramisel. Lisatasu saaksid ainult määratud riigiteenijad

Distiplinaarseadustiku eelnõu. Kohutaministeeriumi poolt kokku seatud, Valitsuse poolt heaks kiidetud ja juba riigikogusse antud distiplinaarseadustiku eelnõu on täiesti vastuvõtmata riigiteenijatele. Uus eelnõu kõrvaldab asja arutamisel avalikkuse, sisulise edasikaebuse ja ka kaitse, teiste sõnadega kõrvaldab erapooletu ja õiglase otsuse garantii. Piirab administratiiv korras õigusi ja isikuvabadust (arest kuni 30 päevani), mis vastolus maksva põhiseadusega.

Seaduse eelnõu on omavalitsuse-, administratiiv- ja kohtutegelaste ja keskliidu esindajate üksmeelse ja terava arvustuse osaliseks saanud ja ajutiselt riigikogu päevakorrast ära võetud. Arvatavasti võetakse ta detsembri algul valitsuse poolt lõpuliiklul riigikogust tagasi, sest et eelnõu ümber-tegemine vajalik, põhjalikku tööd nõuab ja see töö ainult valitsuse poolt moodustatud asjatundjate komisjonis võimalik.

Balti riikide riigi- ja omavalitsusteenijate II. konverentsil vastu võetud otsuste teostamine. Konve-

rentsi resolutsioonid on trükitult kätte saadetud: riigikogu liikmetele, valitsuse liikmetele, peavalitsustele, ajakirjandusele, maa- ja linnavalitsustele, organisatsioonidele kodumaal ja naaberriikides, saadikutekogu liigetele jne. Vabariigi valitsuse poole on keskliit pööranud peale selle erilise märgukirjaga, juhtides tähelepanu nende konverentsi otsustele, milliste lahendamise olemine valitsusest ja valitsuse heatahtlikkusest (vaata resolutsioonid I³, IV, V, VI, VII ja sooviavaldus koosseisude koondamise kohta, mis toodud eelmises „Side“ numbris).

On pööratud Keskliidu poolt kirjalikult ka riigikogu juhatuse poole, paludes et riigikogu kodukorda saaks § sisse võetud, mis võimaldaks r. ja o. teenijate keskliidu esindajaile sõnaõigusega osa võtta riigikogu komisjonides kõigi nende seaduseelnõude arutamisest, mis käivad riigi- ja omaval. teenijate kohta (vaata konver. resol. I³).

Keskliidu esindajad on mitmel korral käinud konverentsi resolutsioonides ettenähtud nõudmiste elluviimise võimaluste

selgitamiseks ja kiirustamiseks vastavate ministrite ja riigikoguliikmete juures. Nende käikude tagajärjel on enam-vähem selgunud üksikute valitsuseliigete heatahtlikkus kuuetunnilise tööpäeva sisseseadmise küsimuse kohta vaimlise töö tegijaile riigiasutustes. Lahkunud valitsusel oli kavatsus kõikide esildatud nõudmiste läbivaatamine anda seisukoha võtmiseks eriliste volitustega ministritevahelise komisjoni kätte. Valitsuse kriisi tõttu viibib praegu komisjoni moodustamine ja konverentsil vastuvõetud ja keskliidu poolt valitsusele edasiantud riigiteenijaskonna nõudmised võivad lahenduda alles peale uue valitsuse ametisse astumist.

Riigiteenijate pühade-lisatasu asjus. Mõneil poolt on kuuldused lendu lastud, nagu oleks riigiteenijail jõulu pühiks lootusi poolekuu palga saamiseks. Meie järelepärimisel selgus, et riigikassal puudub raha ja ka igasugune võimalus lisatasu väljamaksmiseks väljaspool eelarvet ja selle tõttu pole ka rahaministeeriumis seda küsimust puudutatud ega kaalutud.

Riigi- ja omavalitsusteenijate Keskliidu saadikutekogu koosolek 16 novembril 1927 a.

Kesknädal, 16 novembril s/a. oli koos Tallinnas, Ühisklubi ruumes, riigi- ja omaval. teenijate saadikutekogu.

Päevakorras:

1. Käesoleva aasta aprilli-novembri kuu tegevuse aruanne — aruandja A. Lepp.
2. Balti riikide r. ja o. teenijate II konverentsil Tallinnas 24–25 IX s/a. vastu võetud resolutsioonid ja nende teostamine — aruandja A. Lepp.
3. Riigi- ja omaval. teenijate iseseisvate kohalikkude ühingute (endise riigi- ja omaval. teenijate ülemaalse ühingu osakondade) Keskliitu vastuvõtmise küsimuse selgitamine — referent J. Piiskar.
4. Keskliidu juhatuse — juhatuse enda ettepanekul — ümbervalimine enne tähtaega.
5. Distiplinaarseadustiku eelnõu — ref. R. Villem.
6. Riigiteenijate haiguskindlustus — ref. J. Rukki.
7. Tööaja küsimus — ref. A. Lepp.
8. Jooksvad asjad.

Juhatavad koosolekut Tomson (post) ja Johanson (raudtee).

Protokolleerivad Venda (toll) ja Nurk (vallasekretäride selts.)

Koosoleku algus oli määratud kella 1/6 peale, kuid kvoorumini kokkusaamiseks (15 saadikut) kulus aega kuni 7-ni.

Aruande Keskliidu s/a aprilli–novembri kuu tegevusest ja Balti riikide r. ja o. teenijate II konverentsi otsuste teostamisest kandis ette A. Lepp. Ettekanne kuulati ära, kiideti vaikselt heaks ja võeti teadmiseks ilma vaielusteta. A. Lepa aruandes — päevakorra p. p. 1 ja 2 — puudutatud küsimusi valgustame tänases numbris eraldi (vaata „palgavõitluse kroonika“), mispärast siinkohal nende juures ei peatu.

Riigi- ja omavalitsusteenijate kohalikkude iseseisvate ühingute (endise r. ja o. teenijate ülemaalse ühingu osakondade) Keskliitu vahetult vastuvõtmise küsimuse selgitamisel — päevakorra p. 3 — soovitas ref. J. Piiskar jääda endise korra juure, mis ette näeb, et Keskliidu liikmeteks võivad olla ü l e m a a l i s e d ü h i n g u d. Kuid ühtlasi võiks võimaldada Keskliitu astumist, muutes vastavalt Keskliidu põhikirja, siiski ka niisugustele kohalikkudele ühingutele, kes endid seni pole suutnud veel ülemaaliselt organiseerida. Koosolek ühines referendi teesidega, otsustades Keskliidu põhikirja muut-

mise kava üksikasjalisema väljatöötamise jätta Keskliidu uue juhatuse hooleks.

Pikemad vaieldused ja läbirääkimised tekkisid Keskliidu juhatuse ümbervalimise küsimuse lahendamisel.

Keskliidu senine esimees J. Piiskar teatas, et vana juhatus on enda algatusel otsustanud enne tähtaega ametid maha panna, et luua võimalusi küsimuste lahendamiseks, mis organisatsioonides tekkinud lahkkelide ja isiklike hõõrumiste tõttu on kantud Keskliitu ja raskendavad positiivset ja rahulikku tööd. Järgnevalt selgub, et E. õpetajate liit, milles üle 3000 üksikliikme, on otsustanud Keskliidust üldse lahkuda ja oma saadikud tagasi kutsuda (9 saadikut, nende hulgas kaks juhatuse liiget J. Piiskar ja J. Rummo). Õpetajate lahkumist põhjendab J. Rummo omavaheliste intriigidega ja distsipliini puudusega üksikutes Keskliitu kuuluvates organisatsioonides, mis töömeeleolu peale halvavalt mõjub ja üldse produktiivset tööd suuresti takistab. J. Rummo kriipsutab muu seas alla, igasuguste kuulujuttude ärahoidmiseks, et praeguse juhatuse, kui niisuguse vastu, õpetajatel midagi ette heita ei ole. Juhatus on õpetajate arvates kõik teinud, mis tema piiratud võimuses.

Selgub veel, et ka riigi- ja omavalitsusteenijate ülemaaline ühing, mis käesoleval aastal ülemaalisel ulatuses likvideeritud ja milles oli enne likvideerimist ligi 3000 üksikliiget, automaatselt välja langeb Keskliidust ühes 7 saadikuga (neist kaks — A. Lepp ja R. Villem — juhatuses).

Iseseisvalt astuvad tagasi Keskliidu juhatusest raudteelased J. Rukki ja J. Prügi, J. Koff (post), J. Zolk (mets).

Enne tähtaega tagasi astunud endiste juhatuse-liikmetele öeldakse nende energilise tegevuse eest saadikutekogu poolt tänu. Ühtlasi avaldatakse lootust, et olud muutuvad ja õpetajad oma sammu peatselt revideerimisele võtavad ja uuesti Keskliitu tagasi astuvad.

Senises Keskliidu juhatuses olid esitatud 5 suuremat ülemaalist ühingut — õpetajad, r.- ja o. teenijad, raudtee, post, mets — 2 isikut igast ühest. Nüüd, kus kaks suuremat liitu — õpetajad ja r. ja o. teenijad — Keskliidust välja on jäänud, otsustati esitus juhatuses anda ka väikestele, mõnesajaliikmelistele ühingutele (vallasekretärid, aktsiis, toll, ülikooliteenijad). Peale kandidaatide ülesseadmist, milleks vaheaeg oli välja kuulutatud, asuti juhatuse liikmete hääletamisele. Kuna see protseduur harilikult minu-

teid on kestnud, kulutas saadikutekogu selle peale seekord tunnid. Vaieldi otstarbetult — pikalt ja laialt — valimise viisi üle. Võeti ohtralt sõna korra kohta, faktilisteks märkusteks, isiklikes asjus. Märgiti asjatult teravaks. Tõsteti korra üles, kvoorumi selgitamise nõudmisega, ka koosoleku lõpetamise küsimus. Tundus, et tagasi astunud juhatuse liikmete asetamine uutega sugugi nii libedasti ei taha minna, kui esialgu arvati; et saadikutekogu nähtavasti valimisi liiga kergelt oli võtnud, kandidaatide ühiselt toetamise suhtes lahkkelid valitsevad jne.

Hääletamisele läksid lõpuks iga üksiku organisatsiooni kandidaadid eraldi. Valiti juhatusse: V. Laak, P. Vilukas (post), K. Johanson, E. Neidek (raudtee), M. Venda (toll) R. Piilmann (aktsiis), J. Ohaka, J. Pipar (mets), H. Nurk (vallasekretär). Valituist P. Vilukas (end. ametita juhatuse liige) ja J. Ohaka (end. sekret. abi) — vanad, teised kõik uued.

Võis märgata endiste juhatuse liikmete erapooletuks jäämist kandidaatide hääletamisel, et nähtavasti võimaldada saadikutekogule oma tahtmist uute tegelaste valimisel läbi viia täitsa iseseisvalt.

Kõik põlevamad päevaküsimused — riigiteenijate haiguskindlustus, distsiplinaarseadustik, tööaja küsimus — pidid päevakorra järele järgnema valimistele, kuid saadikutekogu otsustas neid mitte enam harutada hilise aja tõttu. Näis nagu oleks sekeldustega valimised ja nende valimiste tulemused saadikutekogul töömeeleolu võtnud. Riigiteenijate parlament, mis pool aastat koos polnud käinud, läks jälle teadmata ajaks laiali, jättes oma uue, värskelt võlitud, esituse ilma juhtnööridega tähtsamates küsimustes, mis riigiteenijatele lähemal ajal saatuslikuks võivad saada.

Senine mitmeaastane saadikutekogu tööajalugu niisugust koosolekut ei tunne.

Keskliidu uus juhatus.

23 novembril s/a jaotas r. ja o. teenijate Keskliidu uus, 16 nov. valitud, juhatus ametid järgmiselt (klambrites eelmise juhatuse liikmed):

Esimees — V. Laak (J. Piiskar).

Abi — K. Johanson (J. Rukki, R. Villem)

Sekretär — H. Nurk (A. Lepp).

Abid — R. Piilmann ja M. Venda (J. Rummo, J. Ohaka).

Laekahoidja — J. Pipar (J. Zolk).

Ametita juhatuse liikmed P. Vilukas, J. Ohaka, E. Neidek (J. Koff, J. Prügi, P. Vilukas).

Mis ma nägin ja kuulsin Wenemaal.

J. Rukki.

3. novembri hommikul sõitsin üle piiri. Mõõdukes traatast peatus rong hetkeks Vene piirivalve sõdurite pealevõtmiseks. Siin silmasin ka esimese tervituse piiri tagant Venesse saabuvatele: vahimaja seinale oli kuuse-okstest punutud vanikuga ümbritsetud Lenini pilt ülesse pandud ja selle all seisid sõnad: „Kõikide maade proletaarlased koonduge Lenini lipu alla.“

Peatselt jõudsim Kingiseppa. Siin olid kaunistuse tööd juubeli puhuks täies hoos: punuti vanikuid, seati ülesse plakaate loosungitega. Platvormi peal maja ees, kus väljamaalt sissesõitnud delegatsioon vastu võeti, oli ülesse seatud suur plakaat pealkirjaga: „Olge tervitatud välismaade tööliste delegatsioonid. Tagasi pöördudes kodumaale kannate teie oma maa proletaarlaste ridadesse ühise otsiaalse revolutsiooni mõtte. Tulge vaadake, kuidas meie teostame sotsialismi.“

Kingsepas võttis mind vastu raudteelaste kohaliku komitee esimees Karpov, kes mulle edasi sõitmiseks priisõidu piletit üle andis. Suhtumine oli sõbralik, korrektne. Pakuti hommikueinet. Ma olin aga juba kodunt toiduainetega varustatud, selle tõttu loobusin pakutavast hommikueinest ja palusin seltsimeest Karpovi anda mulle lühike ülevaade raudteelaste organisatsioonide kohta, et mul edaspidi oleks võimalik kergemalt orienteeruda. Minu palvele tuli slms Karpov lahkesti vastu.

Asjade järelvaatust toimetati tolliametnikkude poolt euroopalikult, viisakalt.

Teel Kingisepast Leningradi püüdsin tähele panna maarahvast, niipalju kui see võimalik oli. Mul jäi mulje, et maarahvas väliselt sugugi halvemalt välja ei näe, kui enne maailma sõda. Niisugune mulje jäi minul maarahvast ka pärastpoole, peale väljasõitu Moskva ümbrusesse. Maal võib isegi märgata jõukuse kasvamise tundemärke. Jutuajamises ja üldises läbikäimises rahva massega võib märgata rahva iseteadvuse ja kultuurilise tasapinna tõusu. Selles suhtes on mõõdunud 10 aastat tunduvad jäljed jätnud.

Leningradis peatusin vaid mõned tunnid. Võrreldes Lääne-Euroopa linnadega jätab Leningrad mõndagi soovida puht väliselt. Suurte kannatuste aastate jäljed ei ole veel täiesti kadunud. Liikumine ei ole väga suur. Puuduvad autod — neid näeb siin arva. Rahva rietus on palju lihtsam, kui meil.

Kella 9 paiku tulin Oktoobri (Nikolai) vaksali. Huvi pärast käisin ruumid läbi. Igal pool valitseb täielik kord ja puhtus. Reisijaid oli palju niikui ikkagi Nikolai tee peal. Rong, millega sõitsin, koosnes 15 vagunist ja oli reisijaid täis. Räägiti, et Oktoobri teel liikumine alati suur ja rongid korralikult käivad. Igatahes rong, millega sõitsin, saabus täpselt sõiduplaani järgi Moskvasse.

Saabudes Moskvasse läksin autot otsima, sest et Oktoobri (Nikolai) vaksalist Töö-Paleeni, kus asub raudteelaste Ülevenemaaline Keskorganisatsioon, mitu kilomeetrit maad on. Otsimine oli aga asjata: Moskvas on samuti autode puudus, kui Leningradiski. Tuli sõita voorimehega. Kuna hobused võrdlemisi tublid välja näevad, on aga voorimeeste rietus ja sõidukid viletsad. Küsisin, millega see seletatav. Sain vastuseks, et riided ja sõidukid väga kallid olevat. Selletõttu käivat uute muretsemine ülejõu ja tuleb kuidagi viisi vanadega läbi ajada.

Keskkomitees võeti mind hästi sõbralikult vastu ja viidi raudteelaste ajakirja „Gudok'i“ toimetusse, mis sealsamas Töö-Palees asub. Siin tutvustati mind Gudoki arenemiskäiguga. Toon selle kohta mõningad andmed.

1917–1920 aastani ilmus Gudok kuukirjana. 1920 aasta mais hakati Gudoki igapäev ilmuva raudteelaste ajalehena välja andma. Esimeses numbris hüüti raudteelastele: „Valgekaart tungib meile veel peale. Sõjariistade juurde, väsimata töö juurde, seltsimehed! Võidu saavutamiseks vaenlase üle vajame korralikku transporti. Tõstke transporti, seltsimehed!“ Siit peale hakkas Gudok jõudsasti arenema. Kuna ta 1920/21 aastal ainult 60.000 eksemplaaris ilmus, tellivad teda praegu 400.000 raudteelast. Üldiselt on raudteelasi Venemaal 1.100.000, kelledest ukrainlasi 200 000 ja valgevenelasi 16.000. Gudoki üksiknumber maksab 4 kop., kuuviisi maksab Gudok 65 kop. Oma formaadi poolest on leht veidi suurem meie Päevalehest ja ilmub 8–10 leheküljel. Lisadena antakse Gudok lastele, Gudok perenaistele ja Gudoki kirjanduslik lehekülg. Peale selle ilmub veel „Raudteelane“ 15.000 eksemplaaris ja „Teaduse säde“ 75.000 eksemplaaris. Gudokil oli 1923 aastal raudteelaste seas ainult 521 alalist kaastöölisi,

praegu aga 26.000. Kõik loetletud ajakirjad trükitakse Gudoki trükikojas, mis üks parematest Moskvas ja vastavalt uuema aja nõuetele sisse seatud.

Mõistagi, et ajalehemehed minu, kui võõra riigi raudteelaste esitaja vastu huvi tundsid ja mind intervjuuerida püüdsid. Andsin neile informatsiooni raudteelaste olukorda ja organisatsioonide tegevusse puutuvate küsimuste kohta. Lõpuks tuli veel paar sõna mälestuseks külastajate raamatusse kirjutada. Loen oma meeldivaks kohuseks ka siin kohal tähendada, et Gudoki lahete, teravmeelsete juhtide ja kaastööliste peres mõõda saadetud heiketest minule kõige paremad mälestused jäid. Soovin neile nende töös veel suuremat edu saavutada, kui nad senini juba saavutanud.

Siit viidi mind Staro-Varvarinskaja võõrastemaja ja anti seal oma ette tuba. Võõrastemaja oma sisseseade ja puhtuse järgi kuulub paremate hulka. Teenimine oli korralik. Toitlustati korralikult, 3 korda päevas. Kirjavahetus toimetati viibimata posti peale. Olles puhanud paar tundi kõlistati telefonil ja teatati, et Põhja raudtee teenijad peavad koosolekut ja soovivad välismaade esitajaid oma koosolekul näha. See tuli ootamata. Hakkasin kohe kõnet valmistama.

Mõõdus vaevalt veerand tundi, kui koputati uksele ja teatati, et väljamaalt saabunud raudteelaste delegatsioonid juba koguvad ooteruumis ja meid oodatakse koosolekule. Varsti istusime autodes ja sõit läks lahti. Meid viidi Põhja raudteeteenijate klubisse.

Saal, kus koosolekut peeti, võis mahutada umbes 800 inimest. Ta oli viimase platsini rahvast täis. Kõnetoolis asus sõjaväelane – väikesekasvuline, musta juustega, musta pikkade vurrudega ja musta silmadega. Rääkis väga lihtsalt. Nii sisu kui vormi poolest oli kõne kaugel meistriteosesi. Kuid kõnelejat kuulati nähtava huvi ja tähelepanelikkusega. Kõneleja andis ülevaate selle kohta, mis tööliste ja talupoegade valitsusel 10 aasta jooksul tuli läbi elada. Peale kõne puhkesid tormilised kiiduavaldused lahti ja mängiti „Budennõi marssi“. Selgus, et kõneleja ei olnud keegi muu, kui rahva seas väga populaarne ratsaväe inspektor Budennõi.

Koosoleku juhataja tegi teatavaks, et saabusid välismaade raudteelaste delegatsioonid. Meid tervitati internatsionaaliga. Järgnesid delegatsioonide esitajate kõned. Mina kõnelesin vene keeles, andes üle Vene raud-

teelastele Eesti raudteelaste poolt tervitusi, tuletades meelde ohvreid, mida nõudis raudteelastelt 1905 aasta ja soovides, et kaoksid viha ja vaen- ja kogu maailma töörahvas moodustaks ühise vennaliku pere, püstitades kõikjal töö, vabaduse ja rahu lipu.

Järgmistel öhtutel käisime Kasani ja Kurski raudteeteenijate klubides. Erilist tähelepanu väärib Kurski raudteeteenijate „Kuhmisterovi“ nimeline klubi, mille teatri saal 2500 inimest mahutada võib. Klubi juures on raamatukogu lugemistubadega. Raamatukogu koosneb 60.000 eksemplarist kirjanduslikke ja teaduslikke raamatuid. Peale selle mahutab enesesse klubi suurepärase söögisaali, mis klaasseinaga kõõgist eraldatud, siislaste-kodu, biljardi-ruumikolme biljardiga ja igasuguseid muid ruume ja sisseseadeid. Mõistagi, et see üks suurematest ja parematest klubidest on. Üldiselt aga peab tähendama, et Vene raudteelastel igalpool sõlme-jaamades klubid on. 1925 aastal oli nende arv 549, praegu 737. Iga aasta kulutavad raudteelaste organisatsioonid klubide ehituse ja sisseseadete täienduste peale 7 miljonit rubla.

Need arvud räägivad küllalt selget keelt selle kohta kuivõrd on arusaamine klubide tähtsusest raudteelaste seas läbi lõõnud.

Klubides teostatav kultuurhariduslik töö areneb kahes suunas: ettelugemised, vaie-lused, elavad ajakirjad, näitelised kohtumõistmised, kontserdid, teatrietendused, kinopildid jne. massidele ja põhjalik hariduline töö ringidele. Viimased on väga mitmesugused: nii on ringe ametiühisusliku liikumise, poliitika põhimõtete, loodusteaduse, kirjanduse, ajalehe korrespondeerimise, töö teadusliku organiseerimise, ühistevõpse jne. äraõppimiseks. Ka käsitööde äraõppimist teostatakse laialdases ulatuses. Praegu on üldiselt 3.503 ringi 103.725 õpilasega.

Peale ülaltähendatud klubide on veel 113 rändavat vagun-klubi ja 4200 punast nurka. Nende tööpõlluks on väikesed jaamad liini peal, kus alalisi klubisi ei ole. Samuti on suurearvulised rändavad raamatukogud liini teenijate teenistuses. Piirdun seekord nende väheste ridadega vene raudteelaste kultuurharidusliku töö kohta, lootes edaspidi põhjalikumalt ülevaadet selle kohta anda.

Paraad punasel platsil.

Öhtul vastu 7. novembrit raugnes elavus võõrastemajas kus asusime varem kui harilikult. Isegi prantslased, need väsimatud jutuvestjad ja alati elurõõmust üle-

keevad seltsimehed, kadusid täna õhtu varakult oma tubadesse. Järgmisel hommikul pidime täpselt kell pool seitse ülesse tõusma, et kella kaheksaks juba punasele platsile jõuda. Nii sündiski: pool seitse olid kõik jalul. Peale hommikueinet jagati pääsetähed välja, koguti delegatsioonid rahvuste järele kokku, määrati juhid ja pikad read hakkasid punase platsi poole liikuma. Oli udune kuid soe hommik. Meeleolu oli hea. Siin ja seal lauldi. Lähenedes punasele platsile kontrolliti pääsetähed. Igalt poolt voolasid platsile sõjaväe osad ja delegatsioonid. Sirgete ridadena, sõjamehelikult kindlal taktil, sammusid punased väerindlased (krasnõe frontoviki) sakslased. Inglise ees marsisid schotlased rahvuslikes riietuses ja mängisid oma kodumaa mänguriistadel. Prantslaste ridadest kõlas vägevalt marseljees. Järgnesid hispaanlased, meksikaanlased, argentiinlased, hiinlased . . . kõikidest maailma nurkadest olid siia rahvapojad kokku tulnud.

Aastasadade jooksul on punane plats mõndagi näinud. Kuid vaevalt on ta oma rinnal niisugust kirjut külastajate peret kannud kui täna.

Hoogsasti täitusid tribüünid. Väliskülalised olid asetatud mitte kaugel Lenini mausoleumist. Neid kogus tribüünidele umbes 1500 ümber.

Mõned minutid enne kella 9 asuvad tribüünile, Lenini mausoleumi peal, Buharin, Enukidse, Uglanov, Unschlicht, Klara Zetkin ja kominterni täidesaatva komitee liige ingane Galaher. Täpselt kell 9 ilmub Kalinin. Välimuselt umbes 50 a. vana, kannab karakul mütsi ja lihtsat musta paljut. Kõlab komando „valve“, ja internatsionaali helide saatel sammub Voroschilov Kalinile vastu raporteerides — sõjaväe kombe järele. Voroschilovi saatel sõidab Kalinin sõjaväe osade read läbi ja asub siis tribüünile. Kommunistlike partei Moskva komitee nimel tervitab sõjaväge ja delegatsioone Uglanov ja kuulutab pidustused avatuks. Kremli kolavad kahurite kogupaugud. Kõnelevad veel Kalinin, Buharin ja inglane Galaher.

Algas sõjaväe paraad, mis umbes poolteist tundi kestis. Esimestena defileeruvad jalgvägede osad pataljoni kolonnedes. Erksa väljanägemusega, hästi rietatud noored sõdurid marsivad sirgetes ridades tribüünidest mööda. Eriliselt hea mulje jäfavad väeosad, kes lühikesi põlvestsaadik sineleid ja teraskiivreid kannavad. Need väeosad ei eraldu väliselt mitte millegiga parematest

Lääne-Euroopa riikide omadest. Jalgväele järgneb kahur- ja ratsavägi. Viimastena kihutavad tuhatnelja lesgiinid ja tscherkessid oma väikeste mustade hobuste seljas tribüünidest mööda, osutudes suure üllatusena külalistele, kes ennemalt sarnast ratsaväge ei ole näinud. Nähtava huviga jälgis paraadi ka suurearvuline diplomaatiline korpus, kes Lenini mausoleumi kõrval eritribüünile oli kogunud.

Sõjaväe paraad oli lõppenud. Umbes veerandiunnilise vaheaja järele ilmuvad esimesed tööliste kolonnid. Ees lehvib terve punane lippude mets igasuguste loosungitega ja pealkirjadega. Paremal tiival sammuvad esimene tööliste relvastatud polk, osoviahiimi komandod, sanitaarõed jne.

„Elagu relvastatud töölistvägi!“ — tervitatakse tribüünilt. Kauakestev hurraa kõlab demonstrantide ridadest vastu.

Inimmi voolab . . . Kogu aja sammuvad neli kolonnet kõrvuti, võttes enese alla poole punase platsi laiuusest. Vat' raudteelased. Ees sõidab oma tehtud veoauto, millele asetatud suur modell vedurist. Järgmiste kolonnede ees veoautod ristlejate, hüdro- ja elektriijaamade modellidega.

Agaga kodanlike korra „esimaadlejad“ ei olnud unustatud. Osavasari karrikeeritud nukkude peres olid esitatud Mussolini, Chamberlaine, Poincarè ja teised. Neid kanti pikkade ridvade otsas. Tsaariaegne reshiim oli kujutatud mitropoliidi nukuga, kellega ühel küljel „gorodovoi“ ja teisel monoklis burshui kaasas sammusid.

Nii kestis kella 11 homm. kuni kella pool kaheksani õht. Ma püüdsin kalkuleerida, kui palju võis demonstrante selle aja jooksul punaselt platsilt läbi minna ja sain arvu umbes 800.000—1.000.000. Ajalehtede teate järele olla demonstratsioonist 1.500.000 inimest osa võtnud. Igatahes ma pean tunnistama, et ei kunagi ega kusagil ei ole ma sarnast võimsat demonstratsiooni näinud. Ohtul olid uulitsad rahvast täis. Hästi õnnestunud illuminaatsioon ja soe ilm meelitasid rahva välja. Kõige paremini olid linna elektriijaam, Lenini nimeline parteikool ja ametiühisuste keskliidu maja illumineeritud. Oli näha, et 10 a. juubeli puhuks linna ehtimise kuludega kitsi ei oldud.

Järgmisel päeval oli Hodõnka väljal, kesk aerodroomil, 30 uue lennuki pidulik üleandmine lennuväele. 12 neist olid ehitatud Osoviahiimi poolt, ülejäänud osa mitmesuguste ametiühingute poolt. Läksin raudteetasjanduse näitusele. . . . Järgmisel jõul

raudteelaste ühingute ülevenemaalise keskkomitee, inseneride ja tehnikute sektiiooni poolt oli toime pandud. Rohkesti oli väga mitmesuguseid võrdlustabeleide ja diagramme välja pandud, milledest raudteede seisukord (siin mõeldud üldse kõik, mis raudtee ehitustesse, veerevasse koosseadesse ja nende eksploateerimisesse puutub) Venes enne maailmasõda, 1917. aastal ja praegu näha oli. Ka eksponaadid vedurite ja vagunite osade, liikumise korraldamise tehniliste aparaatide ja m. näol olid kohale toodud. Viiks liiga kaugele, kui ma hakkaksin kõike seda kirjeldama, mis seal nägin. Sellepärast piirdun ainult mõningate märkustega.

Otse hirmuäratavaid andmeid leidub raudteede seisukorra kohta 1917.—1922. aastatel. Seisukord oli rohkem kui katastroofiline. Kodusõda tegi hirmsa laastamistöö. Raudtee sildu oli hävitatud 3.670, rikutud sildade pealisehitust rohkem kui 36.000 jooksvat silda; vedurite depoosi oli hävitatud 381, tehaseid pöranda pinna järgi 4000 ruutsülda, muid ehitusi arvult 5000, pöranda-pinna järgi 100.000 ruutsülda; telegraafi juhesid oli purustatud 86.500 versta, 900 versta raudteed lahutatud, purustatud 3000 pöörangut jne.

Niisugune parandus jäi kodusõjast. Ei olnud sugugi paremlugu veereva koosseadega. Ülesehitamise perioodi algul, 1922. aastal, oli haigete vedurite protsent 62, reisijate vagunite — 48 ja kaubavagunite — 30. Teede-materjalide puudusel tuli 500 kilomeetrit paralleel-teesid lahutada.

Tõesti huvitav oli tabelite ja diagrammide järele jälgida, kuidas ülesseehitamine visalt, aga siiski järjekindlalt arenenud, jõudes praeguse seisukorra juurde, mida olude kohaselt normaalseks nimetada võib. Näib, et ainult jõupingutusega oli siin võimalik tagajärgi saavutada. Ja neid on saavutatud. Uusi roopaid on maha pandud 9000 kilomeetrit. Kõlbmatute liiprite vahetus uutega on läbi viidud. Kodusõja ajal purustatud sillad ja hooned on suuremalt osalt jälle kapitaalselt ülesse ehitatud. Vedurite kapitalremondi aja kestvus on vähenenud kuni pooleni, tööjõu kulu 11% võrra. Veereva koosseade haiguse protsent on langenud kui ennesõjaaegseni.

Tegevus aga ei ole piirdunud ainult ülesseehitamisega. On juurdeehitusi tehtud, niihästi veerevas koosseades kui ka tehnilistes aparatuurides paremusi läbi viidud, kusjuures nii mitmelgi puhul suur leidlikkus ennast on ilmutanud. On avatud suurel

arvul uusi peatuskohte, juurde ehitatud uusi jaamateid. Juurdeehitatud teid on eksploateerimisele üle antud 2.395 versta. Praegu on 1.400 kilomeetri pikkuse Turkestani—Siberi tee ehituse tööd käimas. See liin omab väga suure tähtsuse, ühendades Siberi vilja rajoonid Kesk-Aasia puuvilla rajoonidega.

Saavutatud paremuste alal tuleb eriti ära märkida kaubavagunitele külgesaav Kasantsevi automaatile pidur. Selle uuen-duse tagajärjel on võimalik suurendada kaubarongide kiirust, ilma et hädaohtlikkus suureneks. Küttekulude kokkuhoidmise eesmärgil ehitatakse mootorvedureid. Kolm niisugust à 1000 hobuse jõudu on juba eksploateerimisel. Ehitatakse suuri M tüübilisi vedureid, mis veel tugevamad on, kui praegu tarvitusel olevad L Pasifik tüübilised. Võetakse järk-järgult tarvitusele 4 teljelised 50 tonnilise kandejõuga kaubavagunid jne

Mõistagi, et on veel palju puudusi kõrvaldada ja uusi ülesandeid täita. Näituseks ei ole kahtlust, et liikumise tehniliste vahendite töökoormatus on nii mitmelgi puhul kuni äärmiseni tõusnud, kuna aga iga aastaga intensiivsemaks muutuv majandus-line elu ja reisijate liikumine uusi nõudmisi raudteede läbilaske võimele esitab. Kui aga arvesse võtta kodusõja koleda laastamise töö tagajärgi raudteel ja äärmise nälja ja puuduse aastaid, mis Vene raudteelased on läbi elanud, siis jääb ainult imestada, et nad kokku ei varisenud, vaid püsima jäid ja mõne aasta jooksul raudtee seisukorda niivõrd on parandada suutnud.

Pühad olid mõõda. Igapäevase halli elu askeldamine algas uuesti. Pöörasin keskkomitee poole teadaandega, et soovin kohtade peale minna raudteelaste organisatsioonide tegevusega ja raudteelaste ainelise küljega tutvunema. Minu soovi teostamisele takistusi ei tehtud. Läksin kõige esmalt N raudtee kohaliku komiteesse, seal ameti- oskuse õppimise kooli, ühe teise tee piirkonna (rajooni) komiteesse ja viimaks selle tee tehastesse. Enne aga, kui ma seda kirjeldama hakkasin, mis kohtade peal nägin, lubatagu tutvustada raudteelaste organisatsioonide eesmärgi ja struktuuriga.

Raudteelaste 8 kongressil vastuvõetud otsuse põhjal keskkomitee täiskogu poolt raudteelaste kutseühingu kinnitatud põhikirja §1 lausub järgmist:

„Sotsialistlikkude Nõukogude Liidu raudteelaste kutseühing seab omale lõpusihiks kommunismi teostamise proletariaadi diktatuuri kaudu. Juhtides oma tegevust prole-

tariaadi klassihuvide kohaselt, ühing kasvatab ja valmistab ette oma liikmeid tööliiklassi ees seisvate ajalooliste ülesannete täitmiseks.“ § 3 on öeldud:

„Arvestades ühelt poolt proletariaadi diktatuuriga ja teiselt poolt – era-kapitali olemasoluga, raudteelaste kutseühing loeb oma päämisteks ülesanneteks:

a) kõikide raudteetöölise ja -teenijate koondamist ühingusse;

b) oma liikmete ainelise seisukorra igakülgset parandamist, majanduslikkude ja õiguslikkude huvide kaitsmist;

d) oma liikmete kultuurilise tasapinna tõstmist ja klassiteadvuse süvendamist.

e) osavõtmist raudtee plaanikindla majapidamise organiseerimis- ja reguleerimistööst.“

Kõrgemaks organiks on sotsialistlikkude Nõukogude Liidu raudteelaste kongress, mis iga kahe aasta tagant üks kord kokku kututakse ja ülevenemaalise keskkomitee ja revisjonikomisjoni valib. Oma tegevuse eest vastutab keskkomitee kongressi ja ülevenemaalise ametiühingute liidu ees.

Organisatsioonide algrakukesteks on nõnda nimetatud kohalikud komiteed. Nendele järgnevad piirkondade (rajoonide) komiteed ja viimaks üks üldine komitee iga üksiku tee kohta. Organisatsioonid on ülesse ehitatud ühiluspõhimõtte alusel, mitte aga kutsete järgi. Erand on tehtud ainult inseneridele, kes, kui kõrgesti kvalifitseeritud töötajad, eri-sektsiooni kuuluvad. Sellest ärarippumata kuuluvad nad ikkagi üldistesse organisatsioonidesse, võttes osa nende tegevusest ja makstes sinna liikmemaksu.

Kohalikud ja piirkondade komiteed valitakse ühe aasta peale, üldine teekomitee – 1½ aasta peale. Veel valitakse iga poole aasta peale töökaitse, hariduse edendamise ja tööviljakuse tõstmise komisjonid.

Eelpooltoodud üldmärkuste illustreerimiseks toon mõningaid andmeid.

Venes on 26 raudteed üldpikkusega 74.796 kilomeetrit ja teenijate arv ümmarguselt 1.100.000.

Kohalikkude komiteede arv ulatab kuni 5159. Peale selle veel 582 volinikku, kes valitakse kohalikkude komiteede asemel seal, kus teenijate arv üle 25 ei ulata. Kõikides kohalikkudes komiteedes kokku töötab 28.500 valitud isikut, kelledest 2.532 oma teenistuskohuste täitmisest vabastatud ja oma täie töötajad komiteedele pühendavad. Teenistuskohad hoitakse neile alal ja volituste kestvuse ajaks määratakse ase-täitjad. Peale selle töötab komiteedes veel

3.611 palgalist vastutavat kaastöötajat ja tehnilist jõudu; komiteedes, kuhu kuulub mitte rohkem kui 150 liiget, täidavad kõik juhatuse liikmed omi kohuseid tasuta ja teenistuskohuste täitmisest vabal ajal.

Piirkondade komiteesid on umbes 200. Nendes töötab valitud isikuid 3.397 ja 1826 palgalist vastutavat kaastöölist ja tehnilist töötajad. Valitud isikutest umbes 3--4 on oma ametikohuste täitmisest vabastatud. Siin on tublisti koosseise kokku tõmmatud: 1923. aastal langes iga palgalise töötajaga peale 323 liiget, praegu aga 588.

Viimaks üldised komiteed – üks iga tee üksuse kohta. Neid on 26. Töötab nendes 158 valitud isikut, 237 vastutavat kaastöötajat ja 273 tehnilist töötajad. Ka siin on koosseise kokku tõmmatud: 1923. aastal tuli ühe palgalise töötajaga peale 909 liiget, praegu aga 1667.

Parteilise kuuluvuse järgi jagunevad organisatsioonide tegelased järgmiselt:

Kuuluvus	Üldistes teedekomiteedes				Piirkondade (rajoonid) komiteedes		Kohalikkudes komiteedes	
	Komitee liikmeid	Nendest palgalisi	Palgatud töötajad	Nendest palgalisi	Komitee liikmeid	Nendest palgalisi	Komitee liikmeid	Nendest palgalisi
Kommu-niste	71,8	93,7	54,9	91,3	63,5	91,3	33,8	76,7
Noorkom-muniste	1,8	0,6	0,8	1,0	4,1	1,0	7,4	3,1
Ära-poole-tuid	26,4	5,7	44,3	7,7	32,4	7,7	58,8	20,2

Et tihedat kontakti oleks võimalik pidada masside ja kohalikkude komiteede vahel, on veel valitud teenijate poolt 60.200 volinikku. Komisjonide liigete arv ulatab 67.200.

Niisugust üldpilti kujutab enesest raudteelaste organisatsiooniline aparaat. Tööstustöölise organisatsioonide kohta annan ülevaate edaspidi.

Endastmõistetavalt on eelpoolkirjeldatud suure, võib öelda kolossaalse, aparaadi ülevälpidamiseks suured summad tarvis. Tekib küsimus, missugustest allikatest need summad võetakse. Selle kohta olgu tähendatud järgmist:

Peamiseks allikaks on liikmemaks, mida iga organisatsiooni liige 2% suuruses oma üldisest töötasust järjekindlalt maksab. Ja peab ütleva, et seal liikmemaksu maksmisega juba hooletu ei olla, sest et organisatsiooni kuuluvus ainult kindlustab need soodustused, mis palgateenijale väga tähtsad — töö saamise võimalus, toetuse saamine ühisuse kassast töötaoleku puhul jne. Ja kui keegi liikmemaksu mittemaksmise tõttu ühingust välja langeb, siis ei ole tal mitte kerge ühinguusse liikmena tagasi pääseda.

Ühinguusse sisseastumismaksu suurus on pool päevapalgast.

1926. aastal andis liikme- ja sisseastumismaks kogusummas 12.836.000 rubla. Väljaminekud ulatasid 12.202.900 rublani. Üldisest sissetulnud summast jätavad kohalikud (siin mõeldud kõik iga üksiku tee) organisatsioonid 70% oma kasutada, 10% annavad kohalikule ametiühisuste kartellile ja 20% keskkomiteele. Viimane maksab oma sissetulekust 15% ametiühisuste kesklidule.

Peale ülaltähendatud sissetulekute maksab tööandja, käesoleval juhtumisel raudteevalitsused, üldisest teenijatele maksetavast tasusummast 1/2% teenijate organisatsioonide ülevälpidamiseks ja 1% kultuuritarvete rahuldamiseks.

Kõikidest summadest moodustatakse fondid — töötatöölise toetuse, kultuurharidustöö fond jne. 1926. a. makseti organisatsioonide poolt töötatöölisele 499.000 rubla ja kulutati kultuurhariduslise töö peale 11.063.000 rubla.

Erakorralistel juhtumistel moodustatakse veel erifondid vabatahtlikkudest maksudest. Nii moodustati inglise sõekaevurite streigi puhul eriline toetusfond, millest sõekaevuri-

tele 1.500.000 rubla toetust anti. On veel eriline fond õhulaevastiku ehitamiseks loosungiga „Meie vastus Chamberlainile“ jne.

Kohalik komitee, kuhu ma kõige esmalt läksin, asus väikeses toas jaoskonna juhataja kantsleji kõrval. Komitee esimees — ameti poolest vanem tööline — oli teenijate poolt esitatud küsimuste lahendamisel; sekretär — noorkommunist — valmistas seinajalehte (stennaja gaset), nurgas toksis kirjutusmasinal preili. Tutvunesin esimehega ja astusin temaga jutuaajamisse, mis peagi soovitava suuna võttis. Esimees jutustas mulle teenijate olukorra kohta umbes järgmist:

Kõikide koosseisus ettenähtud raudteeteenijate ja tööliste vahelkord riigiga on reguleeritud kolektiivlepinguga, mis sõlmatakse ülevenemaalise raudteelaste organisatsioonide keskkomitee ja teedekomissariaadi vahel ühe aasta peale. Ajutiste teenijate ja tööliste kohta on maksvad erilised kokkulepped keskkomitee ja teedekomissariaadi vahel.

Tööliste ja teenijate teenistusse võtmist ja teenistusest vallandamist toimetab administratsioon kooskõlas töökaitse seaduste nõuetega, teatades oma toimingutest kohalikkudele komiteedele — palkamise puhul 3 päeva ja vallandamise puhul 7 päeva enne toimingut.

Teenistusse võetakse eestkätt töötatöölised — ametiühingute liikmed.

Kohalikud komiteed avaldavad oma seisukohad administratsioonile ja lahkuminekute puhul antifakse küsimused töötülde komisjoni lahendamiseks.

Teenija ja administratsiooni ehk organisatsiooni vahel tekkinud tüliküsimused lahendab samuti töötüldekomisjon. Järgmiseks instantsiks on lepituskoda. Ei rahulda nende otsused pooli, kutsutakse kokku vahekohus, mis koosneb ühest administratsiooni ja ühest teenijaskonna esitajast. Eesistujaks on juriidilise haridusega erapooletu isik. Vahekohtu otsus on lõpulik. Harilik tööpäeva pikkus on füüsilise töö tegijatele 8 tundi, laupäevadel ja pühade eel 6 tundi; vaimlise töö tegijate tööpäeva pikkus on 6 tundi. Kui mõnel alal töö oma iseloomu poolest eriliselt kahjuliku mõju töötegija tervise peale avaldab, siis on tööpäeva pikkus 7—6 tundi.

Puhkust antakse kõikidele teenijatele ja tööliste, ka tehastes, iga aasta 2 nädalat. Eriliselt halvalt tervise peale mõjuvate tööde

tegitajatele antakse puhkust üks kuu. Puhkust mitte kasutajatele maksetakse puhkuse aja eest peale hariliku palga veel 1½ kordne palk.

Algpalgad määratakse kindlaks erilise tariifepinguga keskkomitee ja teedekomisariaadi vahel. Kui vähegi võimalik, tehakse tükitööd. Juhtivatele jõududele, kantsleiametnikkudele ja mustatööliste arvatakse mitmel puhul algpalgale vastava tööala tükitöö keskmine protsent juurde. Moskva sõlmes saavad teenijad umbes järgmise palga:

Jaoskondade (tee, ehituse ja veo) ülemad	300–350 rubla kuus.
Jaoskondade ülemate abid	185 „ „
Kontori-juhatajad (jaoskond. asjaajajad)	160 „ „
Kantsleiametnikud	48–68 „ „
Hooneteülevaatajad	150 „ „
Teemeistrid	120–150 „ „
Eestöötegijad	89–120 „ „
Remonditöölised	38,55–46,76 „ „
Ülesõidukohavahid	42 „ „
Teevahid	38,55 „ „
Käskjalad	38,55 „ „

j. n. e.

Remonditööliste töö on suuremalt osalt normeeritud ja nende keskmine teenistus ulatab suvel kuni 80, talvel – 60 rublani kuus.

Et ligikaudsetki ettekujutust selle kohta saada, missugune väärtus nendel palkadel Moskva elutingimuste kohaselt on, toon mõningate toiduainete ja muude tarbeasjade hinnad Moskvas:

Nisujahu puud 4 rubla 20 kop. (819 Em., arvates 1 rubla = 195 Em.). Rukkil Leib 3 kop. nael (5,85 Em.). Sai 9–12 kop. nael (17,55–23,40 Em.). Liha 45 kop. nael (87,75 Em.). Või 2 rubla 30 k. kilo (448,50 Em.). Õige lihtne ülikond 40 rubla (7800 Em.). Samasugune palitu 44 rubla (8580 Em.). Kingad – 12 rubla (2340 Em.). Saapad – 20 rubla (3900 Em.). Kalossid – 3 rubla (585 Em.). Süld segapuid – 13 rubla (2535 Em.). Korteriuuri suurus on oleneb palga suurusest.

Kui ülaltoodud teenijate hulgast jaoskonnaülemad välja jätta, siis võib ülejäanud teenijate korteriuuri piirideks võtta 3 – 25 rubla. Ainult liini teenijad saavad priikorteri kasarmudes ja vahimajades. Kõik teised teenijad maksavad korteri eest üüri. Palkade suurus on muuseas elukalliduse

rajoonidest. Selle tõttu on Moskva sõlmes palgad märksa suuremad, kui mujal. Ametlikkude andmete järele olid 1926. aastal detsembris keskmised kuupalgad tšervoneitsrublades järgmised (huvi pärast toon ka andmed 1913. aasta kohta endistes Vene rublades):

Veoteenistuses.

	1926. a.	1913. a.
Jaoskonnaülem	276,04	284,01
Vedurijuht	140,36	113,70
Vedurijuhi abi	118,77	71,77
Veçurikütja	87,20	42,29
Õlitaja	79,91	36,07
Vaht	34,67	20,78

Liiniteenistuses.

Jaoskonnaülem	251,13	261,87
Teemeister	98,45	52,68
Eestöötegija	77,14	27,02
Remonditööline	44,31	18,17
Teevaht	40,75	17,07
Ülesõidukohavaht	31,53	7,43

Liikumise ja signaaliteenistus

Jaoskonna (otdelenije) ülem	257,08	298,91
Jaama ülem	126,74	76,08
Rongijuht	89,01	54,01
Konduktor	60,47	32,17
Rongiseadja	79,68	36,73
Haakija	66,35	29,07
Vaht	33,17	17,83

Teenistus valitsustes.

Osakonna ülem	340,78	680,13
Jaoskonna juhataja	192,29	159,05
Kirjatoimetaja	70,70	72,16
Kantsleiametnik	53,02	51,92
Käskjalg	33,90	25,44

Teenistus peatehastes.

Tehaste ülem	284,04
Meister – jaosk. juhataja	172,87
Lukusepp	94,08
Treial	97,50
Puusepp	86,57
Katalsepp	98,24
Valaja	101,83
Sepp	102,89
Mustatööline	52,06

Ülaltoodust on näha, kuivõrd palkade vahekorrad alamteenijate kasuks on muutunud.

Kui elukallidust Venes arvesse võtta, siis ei saa alamteenijate palkasi kadestamisvääriks lugeda. Selle tõttu on kavatsus ühes uue kolektiivlepinguga ka uued palgad alamteenijate kohta 1. jaanuarist 1923. a. maksma panna.

1913. a. andmed puuduvad.

Mida kujundab enesest endine raudteelaste kirjastus-osaühisus „Eesti Raudtee“ praegusel ajal?

Aastat 6–7 tagasi, mil sõjaaastate ärev meeoleolu seltskonnas juba ununema hakkas ja viimane end loovale ning ülesehitavale tööle uuesti rakendas, tekkisid meil mitmesugused organisatsioonid, kes oma sihtideks märkisid kultuurliku võitluse teatud ühiskondade paremas tuleviku arendamiseks.

Professionaal – või kutseühinguid, kellete otsekohene ülesanne oleks olnud seesuguse eesmärgi saavutamise, meil – selle nimetuse tõsisel arusaamises – veel ei tuntud ja nende arenemisajajärk algas hiljem. Vajadust sarnase organisatsiooni järele tunti ka raudteelaskonnas, kuid raskeks küsimuseks oli, kuis seda luua, kuis anda talle ilme, et ta midagi ka endast kujundaks? Selle üle mõtlejatele tuli „kõrva taha“ panna ka seda, et üks seesugune organisatsioon – Raudteelaste liit – oli raudteelaste keskel juba hingusele suikunud. Tarvidus sarnase organisatsiooni järele kerkis eriti veel siis päevakorrale, kui raudteelastel, viibides välisriikide raudteekonverentsidel, tuli kokku puutumisi välisriikide ametivendadega, kes muuseas huvitatud olid ka meie raudteelaste seltskondliku eluga ja kui hiljem välismaade kolleegid meid oma organisatsioonidega külastama hakkasid. Kui vaba rahvas tuli meil näidata oma vabadust ka teistele, kiidelda sellega, avaldada seda sõnas ning teos. Pikema kaalutlemise järele otsustati asuda eestikätt raudteelaste peres oma ajakirja väljaandmisele, et sellega teerada luua ka soovitava organisatsioonile. Märtsi algul 1922. a. lasti välja kuukiri „Eesti Raudtee“, millise väljaandjaks ja vastutavaks toimetajaks ma enese registreerisin, väljaandmise aga hiljem asutatud kirjastusühisusele „Eesti Raudtee“ edasi andsin. Olgu tähendatud, et vahepeal selle asja algatajad otsusele tulid, et ajakirja väljaandmine oleks soovitam mõne organisatsiooni kaudu. Toimetades mainitud ajakirja esimesi numbreid ja huvitatud olles selle juures ka kasutada olevatest majandusressurssidest, panin tähele, et seal juba esimestel päevadel asju sündis, mis oletada lubasid, et asutatud ajakiri ei jää raudteelaste perele, vaid üle läheb mõne juhustotsija kasutusse. Nimelt peeti seal raamatupidamist „kahekordse süsteemi“ järgi. Sellest süsteemist informeeris mind asjaajajakorrekter prl. S.

Leidsin oma kohuseks asjast ette kanda juhatusel. Tegin seda kirjalikult. Juhatus vaigis. Ei ütle, et ta seda tegi teadmise, võib olla vaid lihtsalt loiu ja vilumata asjaajamise tõttu. Minu seesuguse ettekande, – või võib olla ka muu asjaolu, – tagajärg oli see, et mulle vastutav-toimetaja koht juhatusel poolt tehtud tagaselja otsuse järele üles öeldi ja sellega võimalus jäeti ärijuhtidele „vaba käe“ järele tegutseda. Usk „ärijuhi“ aususesse oli kindlam kui kindel. Kavatsesin asja paljastada ühisuse peakoosolekul, kuid peakoosolekut ses osaühisuses ei peetud tervelt kaks aastat. Osaühisus, kui seesugune, tegutses järgmisel aastal isegi ilma eelarve kinnitamata.

1924. a. oli puudujääk, mis ulatas juba 140.000 margani. Teatud opositsiooniga viidi siis läbi uus juhatus ja see asus tööle energilisemalt. Oli kavatsus tähendatud puudujääki tasakaalu viia ja siis see „äri“ üldse likvideerida, arvesse võttes, et vahepeal raudteelaste organisatsioonid – kutseühingute näol – eluvõimsaks saades, ka juba teise ajakirja olid soetanud, nimelt „Side“. Võiks tähendada, et uus juhatus muuseas ka ühe 50.000 margalise maetud või varjatud summa üles leidis, millise kõrvaldajaks osutus tolleaegne „Eesti Raudtee“ ärijuht (nüüdne tegev toimetaja!). Asi likvideeriti vekslite saamisega tähendatud summa tasumiseks ja küsimust ülesse ei tõstetudki, kui vast ehk seda märkida, et see ärijuht siis end kord „Eesti Raudtee“ juurest veidi tagasi tõmbas.

Milledeski, seni selgimata oludest juhitud, algas uus juhatus vedama erilist poliitikat; eitas täielikult põhimõtet raudteelaste kahe ajakirja ühendamise suhtes, mis üles seatud nii raudteelaste kongressidel, kui ka kirjastusühisuse liikmete üldkoosolekul ja nüüd esineb see kirjastusühisus ühes oma häälekandjaga raudteelaste suurperele kõige suurema vaenlasena. Esitab kaebusi teedeministriumile ja muude asutustele raudteelaste Keskühingu poolt väljaantavate kirjastustoodete kohta, pakkudes nende asemele omi väljaandeid. Kultuurlikkudeks ülesanneteks loodud organisatsioon on saanud ühiskonna huvide tagakiusajaks.

Keda esitab see organisatsioon siis tänapäev?

Temasse on jäänud umbes 10–12 liiget, ja needki peamisti kõik sunniteel oma

osatahed lunastanud. Äri aetakse, kuid kuis seda aetakse, see on „ärijuhi“ ja esimehe saladus. Ei lasta ligi ka revisjonikomisjoni (juhuse mõõdnud aastal, kus kirjastusühisuse esimees isiklikult minule kui revisjonikomisjoni liikmele keeldus näitamast arveraamatuid). Kõneldakse jällegi puudujääkidest, kuid minu teada on kirjastusühisusel iga aasta umbes 400.000—500.000 margalised sissetulekud ainult sõiduplaani- raamatutes- ja kaartides ilmunud kuulutuste eest. Kassaraamatud seesuguseid summe ei näita. Ajakirjas on kogu aeg kuulutusi (tekstina) Saksamaa masinatööstuse ringkondadelt, ka nende rahasi pole sissetulekutes näha.

Kõigist eeltoodud asjaoludest järeldan, et kirjastusühisus „Eesti Raudtee“ oma praegusel kujul ei ole enam mingisugune ühiskondline organisatsioon, vaid täielikult oma esimehe või ärijuhi ehk toimetajate äriiline ettevõtte ning rahaallikas, milline töötab ühiskonna nimel niivõrd, kui võrd seda tarvis reklaamiks. *Alfr. Michelson.*

Märkus: Eeltoodule võiksim juure lisada, et see seletus oli antud „Side“ toimetuse kolleegiumile, mitte aga „Side“ avaldamiseks, et selgitada viimasel ajal teravaks muutunud vahekorda kirjastusühisuse „Eesti Raudtee“ ja teiste raudteelaste organisatsioonide vahel, kuid pidades sarnast selgitust raudteelaste ringkonnale ülitähtsaks, leidis kolleegium tarvilikuks selle ka „Sides“ ära tuua. Kolleegium.

Raudteelased nõuavad palgaredeli revideerimist ja selles terve rea paranduste tegemist.

Raudteelaste Keskühing pööras järgmise märgukirjaga riigiraudteevalitsuse peadirektori, teedeministri, töö- ja hoolekandeministri ja riigi- ja omavalitsusteenijate Keskkliidu poole:

„Palkade õiglase reguleerimise otstarbel on riigi- ja omavalitsusteenijate organisatsioonid mitmel korral esinenud vabariigi valitsuse ees ettepanekutega kutsuda kokku pariteetlikkuse põhimõtte alusel eri-komisjon administratsiooni ja teenijate esindajaist. Kahjuks ei ole need ettepanekud rahuldumist leidnud. Viimaste palgade reguleerimist toimis vabariigi valitsus. Seda tehti väga ruttu ja ilma et teenijate organisatsioonide esindusele oleks võimaldatud osa võtta sellest tööst. Uus palgaredel oli niivõrd ebaõiglaselt ja puudulikult kokku seatud, et juba riigikogu komisjonis masselisi parandusi tehti, mis pärast vabariigi valitsuse

ettepanekul riigikogu enamuse poolt tagasi lükati.

Ajalehtedest käis läbi teade, et praegu on võimalus ametkondadel esineda koosseisude ja palgade kohta parandusettepanekutega. Seda ervesse võttes esildab raudteelaste Keskühing allpooltoodud parandusettepanekud raudteeteenijate ja tööliste palgade kohta ja palub Teie eestkostmist selleks, et parandused saaksid seadusandlisel teel läbi viidud.“

Parandusettepanekute tegemisel on välja mindud põhimõtted, et keegi teenijatest ei peaks vähem palka saama kui 6000 marka kuus, niikui omal ajal rahaministriga oli kokku lepitud. Samuti ei tohiks praegu maksvate palganormide järgi keegi vähem palka saada, kui ta sai mõõdnud aastal ühes kõikide lisatasudega.

Täiendavalt pühade lisatasu asjus.

Võime viimasel silmapilgul pühade-lisatasu asjus teatada, et Eesti sotsialistlik töölispartei nõuab pühadeks lisatasu 5.000 marka riigiasutuste ja ettevõtete töölistele. Eesti tööliste partei (Martinsonlased) on sama nõudmist laiendanud ka teiste riigiteenijate peale, kes alla 10.000 marka kuus tasu saavad.

Õiendus.

Sides Nr. 14, lhk. 13. III osa punkt 2. katsub hr. Koff positeenijate kongressi protokollis Sides mitte avaldamist minu stüüks ajada. Selle stüüdustuse puhul palun Side toimetust avaldada järgmist:

Mõõdnud aastate eeskujul oli ka käesoleval aas-

tal keskjuhatusel kavatsus kongressi protokollis Sides avaldada.

Protokollis Side kolleegiumi esimehe hr. Leppale „Sides“ avaldamiseks üle andes, kõneles viimane, et protokoll olla üldiseks avaldamiseks liig pikk, ta fäitvat mitu Side nummert ja ei olevat küllalt otstarbekohane „Side“ veergudel kirjutada protokollis üldkirjeldavaid osi, vaid olevat kõige otstarbekohasem avaldada resolutsioonid, lühikese, ülevaalliku kirjeldusega kongressi käigust, paludes mind sarnasel kujul protokollis Sides avaldamiseks ümber töötada.

Pea tähendama, et ka mina hr. Lepp'a seisukohaga ühtusin, sest oluline osa protokollist on resolutsioonid ja nende avaldamiseks hr. Leppal nõusolekut saades, ei hakanud ma enam tungivalt protokollis üldist avaldamist nõudma.

Seega jäi täielik protokoll avaldamata mitte ainult olenevalt põhjustel. J. Kallmann,

posti f. t. Kutseühisuse juhatuses esimees.